

Også i Vietnam VIL MENNESKER MED HANDICAP GERNE BIDRAGE

Vietnam er et smukt land med en barsk historie. Det gælder også for befolkningen, der tilsyneladende klarer udfordringer med rank ryg og et smil. Men der er endnu lang vej til gode forhold for mennesker med handicap

Bare en time fra Hanoi er der rismarker. Vietnam er verdens næststørste eksportør af ris.

DET SIGES, AT den kaotiske trafik i Vietnams hovedstad er skyld i, at stadig flere mennesker får et handicap, og det kan da også let gå galt, når alle fodgængere, cyklister, bilister og især scooterister for ikke at nævne folk med gammeldags trækvogne læsset med fødevarer eller rengøringsartikler bevæger sig rundt mellem hinanden i alle retninger. Som en vietnamer sagde: "Vi bevæger os stadig rundt lige som på en gågade".

På den anden side har alle et øje på hver finger og kører relativt forsigtigt. Og selv om det går langsomt, er det ikke stressende, for det glider altid, går aldrig i stå.

Man kan ikke undervise, når man har et handicap. Efter halvanden times kørsel når vi dagens mål lidt uden for Hanoi. Vi er allerede på landet, for selv om Hanoi vokser med buldrende hast, og kraner sætter skyskrabere op uden at se sig tilbage, kommer det gamle land lige udenfor byen. Vi standser ved et lille hus lige ud til landevejen. Et par børn løber rundt med en hund og nogle høns, en ko ligger og ser dovent på os, og bag huset går stien ned til lokummet. I huset bor 36-årige Nga sammen med sin mor, og vi er på besøg for at høre hendes historie:

"Min søster tabte mig, da jeg var et halvt år gammel, og jeg måtte på

hospitalet. Der fik jeg en fejlinjektion, der lammede mine muskler i det ene ben," fortæller hun roligt og smilende. "Jeg var som barn meget genert over mit handicap, men ville alligevel gerne være lærer. Så da jeg blev voksen, tog jeg adgangsprøven til en musikskole, men blev afvist, fordi jeg havde et handicap."

Ngas historie siger meget om synet på mennesker med handicap i Vietnam. Selv om hun bare halter på det ene ben, begrundede uddannelsesstedet deres afvisning med, at eleverne ikke ville have respekt for hende, hvis hun havde et handicap. Men Nga opgav ikke sin drøm:

"Jeg søgte derefter ind på kunsthøjskolen, og efter pres fra mine for-

Familien her er helt ødelagt som følge af Agent Orange.

Veninderne Nga og Luong støtter hinanden.

ældre optog de mig. Efter afsluttet eksamen søgte jeg arbejde i to år, indtil jeg fandt mit nuværende job på en skole for børn med handicap. Det var ikke muligt på en almindelig skole. I begyndelsen troede alle, at jeg var elev", tilføjer hun med et smil. Siden har hun, ved siden af sit arbejde, fuldført et studie i musik på universitetet.

Jeg lærte mig selv at skrive

Mens Nga fortæller, er en anden kvinde blevet båret ind og placeret i sofaen af en taxachauffør. Det er Ngas veninde Luong, der har en noget mere fortvivlende historie:

"Jeg fik polio fem måneder gammel, og på grund af meget sen og dårlig behandling blev både mine arme og ben lammede. Min mor havde gjort en sæk klar til at tage mig hjem i, fordi hun troede, jeg ville dø. Mine forældre blev rådet til ikke at bruge tid på at træne mig, og jeg fik ingen skolegang. Jeg hørte lidt om skolen fra mine søskende, men da jeg blev 15 år, besluttede jeg at lære at læse, og jeg begyndte med lærebøgerne fra de små klasser. Derefter lærte jeg at skrive med en blyant i munden."

Samtidig tog Luongs mor hende med på markedet, hvor hun havde en grønthandel. Her lærte hun at regne og sælge varer. Da moren døde få år efter, og faren fik kræft, var Luong klar over, at hun snart skulle klare sig selv:

"Jeg arvede min mors forretning, som jeg lever af nu. Jeg har ansat en dame til at hjælpe med alt det, jeg ikke kan – fra personlig pleje til hjælp med forretningen. Jeg får et beløb fra det offentlige, og det dækker ca. en tredjedel af hendes løn. Nu prøver jeg at spare op til en butik ved landevejen, for den stand, jeg har på markedet, er ikke god. De andre boder vil have, jeg står i udkanten på grund af mit handicap, og der er indtjeningen ikke god."

Hanoi er i fuld gang med at transformere den gamle kolonistil til moderne storby.

Agent Orange

Den næste familie, vi besøger, er endnu værre stillet – det er en familie, hvor tre generationer har et handicap. Faren byggede veje under krigen og arbejdede i tre år i områder med nedkastning af Agent Orange, et giftstof amerikanerne brugte i krigen for at fjerne skov og landbrug. Det særligt uhyggelige ved Agent Orange er, at det føres videre til de næste generationer. Faren fortæller:

“Jeg havde et job som vagtmand, men kunne ikke klare det mere. Jeg kan ikke koncentrere mig og får hovedpine. Jeg kan heller ikke huske. Måske kan jeg ikke huske dig, om en time.” Begge hans sønner sidder også i det lille værelse, helt apatiske og heller ikke i stand til at have et arbejde. Den ene sidder med sin datter på skødet, hun har tydeligvis mentale problemer og er desuden så forskrækket over vores besøg, at hun græder i lang tid. Det er hjerteskrærende og ubehageligt, at vi påvirker hende sådan, men i betragtning af, at hun tilbringer al sin tid med disse tre mænd, der ikke viser nogen form for udtryk eller følelser, kan man godt forstå, hun bliver bange. Hendes mor kommer

først hjem om aftenen, for hun skal arbejde for dem alle sammen.

Agent Orange har medvirket til stigmatiseringen af mennesker med handicap i Vietnam. Hvis bare én i familien har sygdommen, giver det alle søskende, også de raske, problemer med at blive gift, da de muligvis bærer sygdommen videre. Ingen ønsker at tage chancen for at få et stærkt handicappet barn i et fattigt land som Vietnam. Heldigvis er antallet af 3. generation af Agent Orange ofre, dog betydeligt lavere end de forrige.

Flere mennesker med handicap i arbejde

Der findes handicaporganisationer i Vietnam, der arbejder for bedre forhold og Loung og Nga - de to veninder - er medlem af en lille forening af kvinder med handicap. De ville gerne meldes ind i Women's Union, men de accepterer hverken kvinder med handicap som forening eller individuelt. Til gengæld er de to kvinder medlem af den ledende handicaporganisation i det nordlige Vietnam, DP-Hanoi, som Dansk Handicap Forbund (DHF) samarbejder med om udvikling af organisationen og lovgivning på handicapområdet.

DP-Hanoi arbejder sig langsomt frem mod flere og bedre rettigheder for mennesker med handicap, og et vedvarende pres skal gøre myndighederne opmærksomme på, at mennesker med handicap har brug for ekstra ressourcer og forståelse.

I Vietnam er det nødvendigt for organisationer at få accept fra The People's Committee, der - lige som i Kina - er *partiet*. DP-Hanoi får både accept og støtte fra regeringen, der er meget glade for udenlandsk rådgivning og kan se det fornuftige i, at mennesker med handicap får del i den udvikling og hastige vækst, der foregår i Vietnam. Den vietnamesiske vicesocialminister Mr. Nguyễn Trọng Đâm, siger:

“Vi giver skattefordele til firmaer, der ansætter mennesker med handicap og tilskud til at forbedre tilgængeligheden på arbejdspladserne. Desuden har vi lavet kampagner i medierne for at forbedre synet på mennesker med handicap. Endelig giver vi gratis uddannelser eller lån til uddannelser for mennesker med handicap. Vi har allerede set effekten ved disse tiltag, ved at flere mennesker med handicap er kommet i arbejde.” ■